

JAAN 2016/202 Voorzieningenrechter Rechtbank 's-Gravenhage, 20-06-2016,
C/09/509434/KG ZA 16-489, ECLI:NL:RBDHA:2016:6854 Motivering gunningsbeslissing,
Nadere toelichting, Nieuwe afwijzingsgrond

Publicatie	JAAN 2016 afl. 6
Publicatiedatum	10 oktober 2016
College	Voorzieningenrechter Rechtbank 's-Gravenhage
Uitspraakdatum	20 juni 2016
Rolnummer	C/09/509434/KG ZA 16-489 LJN ECLI:NL:RBDHA:2016:6854
Rechter(s)	mr. Van Ham
Partijen	DE STAAT DER NEDERLANDEN, (ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), zetelend te Den Haag, gedaagde, advocaat mr. D. Wolters Rückert te Den Haag, waarin zijn tussengekomen: 1. de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid MATEX DEUREN B.V., gevestigd te De Meern, 2. de vennootschap onder firma [VOF X] , gevestigd te [vestigingsplaats] , advocaat mr. M.W.J. Jongmans te 's-Hertogenbosch.
Noot	mr. T. van Wijk en mr. drs. F.J.J. Cornelissen
Trefwoorden	Motivering gunningsbeslissing, Nadere toelichting, Nieuwe afwijzingsgrond,
Regelgeving	

Samenvatting

Het Rijksvastgoedbedrijf – een onderdeel van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties – heeft op 6 november 2015 een aanbesteding aangekondigd ter zake van de inspectie en het preventief onderhoud van bedrijfsdeuren in gebouwen die in gebruik zijn bij 'Defensie'. Multi-Deur Sevice B.V. (hierna: Multi-Deur) heeft tijdig ingeschreven op twee percelen.

Op 13 januari 2016 heeft het Rijksvastgoedbedrijf aan Multi-Deur – als winnaar van de twee percelen – verzocht de bewijsmiddelen, zoals genoemd in de Leidraad, toe te zenden. Na ontvangst van de bewijsmiddelen heeft het Rijksvastgoedbedrijf aan Multi-Deur bericht dat Multi-Deur wordt uitgesloten van verdere deelname aan de aanbestedingsprocedure, omdat de overgelegde tevredenheidsverklaring dateert van na de uiterste termijn voor het indienen van een inschrijving. Voorts maakt het Rijksvastgoedbedrijf kenbaar dat het voornemens is perceel 2 te gunnen aan Matex Deuren B.V. (hierna: Matex) en perceel 4 aan [VOF X] .

Nadere toelichting

In haar gunningsbeslissingen hanteerde het Rijksvastgoedbedrijf als (enige) argument voor het verder buiten beschouwing laten van de inschrijving van Multi-Deur dat de tevredenheidsverklaring dateert van na de uiterste termijn voor het indienen van een inschrijving.

In zijn brief van 1 juni 2016 baseert het Vastgoedbedrijf de terzijdelegging van de inschrijving van Multi-Deur in feite enkel op de omstandigheid dat de tevredenheidsverklaring dateert van na de termijn van zeven dagen die Multi-Deur op 13 januari 2016 was gegund om de betreffende bewijsstukken te overleggen. Weliswaar geeft het Vastgoedbedrijf niet, dan wel nauwelijks onderbouwd aan dat met de brief een nadere toelichting wordt verstrekt op de reeds eerder bij haar gunningsbeslissingen gegeven afwijzingsgrond, maar daarin kan het Vastgoedbedrijf niet worden gevolgd. Met Multi-Deur

Tekst SDU Publicatie

moet worden geconcludeerd dat sprake is van een 'nieuwe' reden voor het buiten beschouwing laten van de inschrijving van Multi-Deur. Dat is echter in beginsel niet toegestaan. Bijzondere redenen en/of omstandigheden die een uitzondering op dat uitgangspunt zouden kunnen rechtvaardigen zijn gesteld noch gebleken. Te minder nu voor een dergelijke uitzondering geen aanleiding kan bestaan indien de nieuwe reden steun vindt in hetzelfde feitencomplex als aan de afwijzingsgrond zoals vermeld bij de gunningsbeslissingen.

Nieuwe afwijzingsgrond

Het Vastgoedbedrijf heeft kennelijk (ernstig) rekening gehouden met de mogelijkheid dat de inhoud van de brief van 1 juni 2016 moet worden aangemerkt als een nieuwe afwijzingsgrond, waar het aangeeft dat de brief (ook) kan worden aangemerkt als een nieuwe gunningsbeslissing, waartegen binnen twintig dagen kan worden opgekomen middels een kort gedingprocedure. Op een dergelijke wijze – die zich ook nog eens leent voor herhalingen, willekeur en favoritisme – kan echter niet toch een nieuwe reden worden gehanteerd voor de terzijdelegging van de inschrijving van Multi-Deur.

Conclusie

Het voorgaande betekent dat moet worden uitgegaan van de gunningsbeslissingen. Met het oog daarop is van belang dat de Staat, Matex en [VOF X] in feite erkennen dat de tevredenheidsverklaring niet behoeft te dateren van op of vóór de uiterste termijn voor het indienen van een inschrijving. Gelet hierop moet ervan worden uitgegaan dat de beslissingen op onjuiste gronden zijn genomen. Bij die stand van zaken moet – als voor het overige onweersproken – worden aangenomen dat Multi-Deur dient te worden aangemerkt als de economisch meest voordelige inschrijver voor wat betreft de percelen 2 en 4.

De slotsom is dat de primaire vorderingen van Multi-Deur zullen worden toegewezen.

Uitspraak

1 De procedure

1.1. Het verloop van de procedure blijkt uit:

- de dagvaarding, met producties;
- de incidentele conclusies tot tussenkomst, dan wel voeging;
- de brieven van de Staat van 3 juni 2016, met producties;
- de op 6 juni 2016 gehouden mondelinge behandeling, waarbij door Multi-Deur en de Staat pleitnotities zijn overgelegd.

1.2. Ter zitting is vonnis bepaald op heden.

2 De incidenten tot tussenkomst, dan wel voeging

2.1. Matex en [VOF X] hebben primair gevorderd te mogen tussenkomen in de procedure tussen Multi-Deur en de Staat en subsidiair zich te mogen voegen aan de zijde van de Staat. Ter zitting hebben Multi-Deur en de Staat verklaard geen bezwaar te hebben tegen toewijzing van de incidentele vorderingen. Matex en [VOF X] zijn vervolgens toegelaten als tussenkomende partij, aangezien zij aannemelijk hebben gemaakt dat zij daarbij voldoende belang hebben. Voorts is niet gebleken dat de toewijzing van de incidentele vorderingen in de weg staat aan de vereiste spoed bij dit kort geding en de goede procesorde in het algemeen.

3 De feiten

Op grond van de stukken en het verhandelde ter zitting wordt in dit geding van het volgende uitgegaan.

3.1. Het Rijksvastgoedbedrijf - een onderdeel van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties - heeft op 6 november 2015 een aanbesteding aangekondigd ter zake van de inspectie en het preventief onderhoud van bedrijfsdeuren in gebouwen die in gebruik zijn bij 'Defensie'. De met het oog daarop opgestelde Inschrijvingsleidraad van 5 november 2015 (hierna 'de Leidraad') vermeldt voor zover hier van belang:

"1 Inleiding

(...)

De aanbesteder is voornemens, door middel van een Europese openbare aanbestedingsprocedure een servicecontract te sluiten voor Inspectie en/of onderhoud aan bedrijfsdeuren verdeeld over 4 percelen. De opdracht wordt per perceel gegund aan de inschrijver met de economisch meest voordelige inschrijving. Er worden maximaal 2 percelen gegund per inschrijver. Om deze reden is het slechts toegestaan op maximaal 2 percelen in te schrijven. Ik verzoek u uw voorkeur(en) te vermelden op het document ID 11.

Tekst SDU Publicatie

(...)

4.1 Openbare aanbesteding

De aanbesteder volgt in deze aanbesteding de Europese openbare procedure. Op de aanbesteding is de ARW 2012 van toepassing.

(...)

4.6 Sluitingsdatum en- tijdstip voor indiening inschrijving

Uw inschrijving dient uiterlijk 21 december 2015 om 10.00 uur te zijn ingediend op tendermed. De kluis van tendermed sluit exact op genoemde datum en tijdstip. Na dit tijdstip kan niets meer in de kluis worden toegevoegd of verwijderd. U wordt geadviseerd tijdig uw inschrijving op tendermed in te dienen.

Inschrijvingen in hard-copy, per fax en/of e-mail en niet-tijdige inschrijvingen worden niet in behandeling genomen.

Het risico van te late inschrijving ligt geheel bij de inschrijver(s).

(...)

5.3 Technische bekwaamheid of beroepsbekwaamheid (2.7 ARW 2012)

5.3.1 Ervaring

Om vast te kunnen stellen of inschrijver(s) ervaring hebben met de omschreven dienstverlening, wordt een opgave van referentie(s) verwacht (ID 6). Aanbesteder heeft 1 kerncompetentie benoemd.

Inschrijver(s) dienen per kerncompetentie één referentie te overleggen. Een referentie mag, als bij een opdrachtgever meerdere kerncompetenties zijn uitgevoerd, worden gebruikt voor de kerncompetentie.

Elk van de referentie(s) moet minimaal aan volgende eisen voldoen:

- Het betreft een opdracht voor de periode 2011 tot en met 2014. Het behoeft geen raamovereenkomst te zijn. Losse opdrachten bij één opdrachtgever zijn ook toegestaan.

- De opdrachten zijn naar de aard, omvang, opzet en uitvoering vergelijkbaar met de voorliggende opdracht, met een minimale aanneemsom of gefactureerd bedrag van € 30.000,- per jaar bij een of meerdere opdrachtgevers.

- Inschrijver(s) is in staat aan te tonen dat de opdracht is uitgevoerd conform de in de opdracht omschreven prestatie en de referentie is verifieerbaar bij de opdrachtgever.

- U dient de kerncompetentie aan te tonen met 1 of meerdere referentie(s).

- De model referentie(s) ID 6 dient voor inschrijvingsdatum te zijn ondertekend.

Kerncompetentie 1

Kennis van en ervaring met het inspecteren en preventief onderhouden van bedrijfsdeuren. Deze referentie dient ten minste te voldoen aan het eerdergenoemde en het volgende:

- Voor het inspecteren en preventief onderhouden van bedrijfsdeuren is een service overeenkomst afgesloten voor meerdere, ten minste 1000, bedrijfsdeuren, die geografisch verspreid zijn over tenminste 5 locaties. Genoemd aantal locaties binnen een provincie of gemeente of regio volstaat;

- Er vindt reguliere rapportage plaats richting opdrachtgever.

Bewijs:

Ten bewijze hiervan dient de economisch meest voordelige inschrijvers na de aanbesteding op schriftelijke aanvraag binnen 7 kalenderdagen opdrachtomschrijvingen en tevredenheidsverklaringen van de opdrachtgevers inzake de goede uitvoering te overleggen.

(...)

Vaststellen economisch meest voordelige inschrijving

Van elke inschrijving zal aan de hand van bijgevoegd modelweging ID 7 een totaaloverzicht gemaakt worden t.b.v. het vaststellen van de economisch meest voordelige inschrijver.

Tekst SDU Publicatie

De evaluatieprijs van de serviceovereenkomst vormt het beoordelingsbedrag van de aanbieder. De inschrijving met het laagste evaluatiebedrag is de economisch meest voordelige inschrijving."

3.2. Multi-Deur heeft tijdig ingeschreven op de percelen II en IV.

3.3. Het "proces-verbaal van Opening" d.d. 11 januari 2016 luidt als volgt:

"Op maandag 21 december 2015 vond de opening van de kluis, en daarmee de aanbesteding, inzake de Europese aanbesteding volgens openbare procedure betreffende de aanbesteding: "Inspectie en/of onderhoud aan bedrijfsdeuren" met projectnummer [nummer] plaats.

De aanbesteding is verdeeld in vier percelen:

Perceel 1 Regio [1]

Perceel 2 Regio [2]

Perceel 3 Regio [3]

Perceel 4 Regio [4]

Inschrijvingen zijn ontvangen van onderstaande partijen:

Alsta B.V.

ASSA ABLOY Entrance Systems Netherlands B.V.

[VOF X]

Multi-Deur Service B.V.

Verloo B.V.

Op 30 december 2015 is een verklaring van Tendered ontvangen waarin is aangegeven dat door hun toedoen, storing van dat account, Matex Deuren B.V. niet op tijd zijn inschrijving in de kluis kon uploaden. Door deze verklaring heeft aanbesteder de inschrijving van Matex Deuren B.V. , in behandeling genomen.

De beoordeling van de inschrijvingen is uitgevoerd volgens de systematiek gunnen op waarde. De beoordeling heeft geleid tot de economisch meest voordelige inschrijving. De beoordeling van het kwalitatieve gedeelte is uitgevoerd door een beoordelingsteam bestaande uit drie materiedeskundigen. De beoordeling van het kwantitatieve gedeelte is uitgevoerd door de verwerper.

Tussen 21 december 2015 en 24 december 2015 en tussen 30 december 2015 en 6 januari 2016 heeft de beoordeling van het kwalitatieve gedeelte plaatsgevonden door het beoordelingsteam. Het beoordelingsteam was unaniem in zijn beslissing.

De Inschrijvingen zijn vervolgens beoordeeld op volledigheid. Vervolgens heeft op 24 december 2015 en 7 januari 2016 de kwantitatieve beoordeling plaatsgevonden, waarbij de economische meest voordelige inschrijving aan de hand van de laagste evaluatieprijs is vastgesteld.

Bijgevoegd treft u aan het wegingsmodel,

Er hebben zich tijdens de beoordelingen tweemaal bijzonderheden voorgedaan. De inschrijvingen van Alsta B.V. en ASSA ABLOY Entrance Systems Netherlands BV zijn ongeldig verklaard.

Voor perceel 1 is in deze procedure Verloo B.V. als economisch meest voordelige inschrijver naar voren gekomen.

Voor perceel 2 en 4 is in deze procedure Multi-Deur Service B.V. als economisch meest voordelige inschrijver naar voren gekomen.

Voor perceel 3 is in deze procedure [VOF X] als economisch meest voordelige Inschrijver naar voren gekomen."

3.4. Op 13 januari 2016 heeft het Rijksvastgoedbedrijf aan Multi-Deur - als winnaar van de percelen 2 en 4 - verzocht de bewijsmiddelen, zoals genoemd in de Leidraad, toe te zenden. Deze dienden uiterlijk op 20 januari 2016 om 17.00 uur te zijn ontvangen door het Rijksvastgoedbedrijf.

3.5. Bij e-mailbericht van 21 januari 2016 heeft het Rijksvastgoedbedrijf het volgende bericht aan Multi-Deur:

Tekst SDU Publicatie

"Uit de controle van de door u ingediende bewijsmiddelen is gebleken dat deze niet compleet zijn ingediend. Het betreft een te herstellen gebrek als bedoeld in artikel 2.12.7 ARW. U wordt hierbij alsnog in de gelegenheid gesteld de volgende gebrek te herstellen.

(...)

(...) Ik verzoek u deze ontbrekende stukken, te weten getekende Model opgave referentie en tevredenheidsverklaring, alsnog in te dienen.

Uw reactie dient uiterlijk twee werkdagen na heden (maandag 25 januari 2016 om 15:30 uur) via de "Berichten" module van Tendered te zijn ontvangen."

3.6. Vervolgens heeft Multi-Deur op 21 januari 2016 aan het Rijksvastgoedbedrijf doen toekomen een - op 16 december 2015 ondertekend - "Model opgave referentie" betreffende in de periode van 1 mei 2011 tot en met 30 april 2013 uitgevoerde opdrachten ten behoeve van het ministerie van Defensie en op 22 januari 2016 een - op 22 januari 2016 ondertekende - tevredenheidsverklaring betreffende die opdrachten.

3.7. Bij brieven van 30 maart 2016 heeft het Rijksvastgoedbedrijf aan Multi-Deur bericht dat Multi-Deur wordt uitgesloten van verdere deelname aan de aanbestedingsprocedure, omdat de overgelegde tevredenheidsverklaring dateert van na de uiterste termijn voor het indienen van een inschrijving. Voorts maakt het Rijksvastgoedbedrijf kenbaar dat het voornemens is perceel 2 te gunnen aan Matex en perceel 4 aan [VOF X] .

3.8. Bij brief van 1 juni 2016 heeft het Rijksvastgoedbedrijf het volgende medegedeeld aan Multi-Deur:

"Zoals u bekend heeft het Rijksvastgoedbedrijf uw inschrijvingen op de percelen 2 en 4 van de aanbesteding "inspectie en/of onderhoud aan bedrijfsdeuren" bij brief van 30 maart 2016 als ongeldig ter zijde gelegd. Perceel 2 is voorlopig gegund aan Matex Deuren B.V. en perceel 4 is voorlopig gegund aan [VOF X]

[VOF X] . Tegen deze gunningsbeslissingen heeft u bij dagvaarding van 19 april 2016 een kort geding aanhangig gemaakt. Kort gezegd bent u van mening dat uw inschrijving voor beide percelen voldoet aan de daaraan in de Aanbestedingsleidraad gestelde eisen.

Het Rijksvastgoedbedrijf heeft in uw dagvaarding geen aanleiding gezien op de ongeldigverklaring van uw inschrijvingen en voorlopige gunning van de percelen 2 en 4 aan respectievelijk Matex Deuren B.V. en [VOF X] terug te komen.

Ik licht u dat navolgend toe.

Geschiktheidseis ervaring

1. Om vast te kunnen stellen of een inschrijver voldoende ervaring heeft met de uitgevraagde dienstverlening, heeft het Rijksvastgoedbedrijf een kerncompetentie geformuleerd waarover inschrijvers dienen te beschikken. Te dien aanzien wordt een opgave van referentie conform model ID 6 vereist. De modelreferentie ID 6 diende vóór de inschrijvingsdatum te zijn ondertekend. Daarnaast diende een inschrijver in staat te zijn aan te tonen dat de referentieopdracht is uitgevoerd conform de in die opdracht omschreven prestatie en diende de referentie verifieerbaar te zijn bij de opdrachtgever door middel van een tevredenheidsverklaring.

(...)

2 Inschrijvers mochten bij inschrijving volstaan met de in de Eigen Verklaring op te nemen verklaring dat zij aan de in de aanbestedingsstukken opgenomen eisen met betrekking tot technische bekwaamheid en beroepsbekwaamheid voldoen. De economisch meest voordelige inschrijver per perceel diende dit aan te tonen door na de aanbesteding op schriftelijke aanvraag binnen zeven kalenderdagen de opdrachtschrijving (model ID 6) en de tevredenheidsverklaring van de opdrachtgever inzake de goede uitvoering te overleggen.

Bewijs:

Ten bewijze hiervan dient de economisch meest voordelige inschrijvers na de aanbesteding op schriftelijke aanvraag binnen 7 kalenderdagen opdrachtschrijvingen en tevredenheidsverklaringen van de opdrachtgevers inzake de goede uitvoering te overleggen.

Beide documenten dienden dus uitdrukkelijk binnen die gestelde termijn van zeven dagen aan het Rijksvastgoedbedrijf te worden toegestuurd.

3 In uw Eigen Verklaring heeft u onder punt 5.2 en 5.3 verklaard aan voornoemde eisen uit paragraaf 5.3.1 van de Aanbestedingsleidraad te voldoen. In het op 11 januari 2016 opgestelde en aan inschrijvers verstrekte proces-verbaal heeft het Rijksvastgoedbedrijf opgenomen dat Multi-Deur B.V. voor wat betreft de percelen 2 en 4 de economisch meest voordelige inschrijving heeft gedaan. Daarop volgend heeft het Rijksvastgoedbedrijf u bij e-mail van 13 januari 2016 conform paragraaf 5.3.1 van de Aanbestedingsleidraad verzocht de bewijsmiddelen benoemd in de inschrijvingsleidraad ID1 toe te sturen. Gelet op de in de Aanbestedingsleidraad opgenomen uiterlijke termijn van zeven dagen waarbinnen de bewijsstukken moesten worden toegestuurd, diende het Rijksvastgoedbedrijf die op 20 januari 2016 om 17:00 uur te

Tekst SDU Publicatie

ontvangen. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft er bij wijze van waarschuwing nog op gewezen niet tot het laatste moment te wachten met het versturen van de bewijsmiddelen.

(...)

4 Na verloop van de termijn van zeven dagen heeft het Rijksvastgoed geconstateerd dat Multi-Deur B.V. de ondertekende referentie conform model ID 6 en de tevredenheidsverklaring niet had opgestuurd. Daarmee was uw inschrijving incompleet. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft u er bij bericht in TenderNed van 21

januari 2016 om 15:20 uur op gewezen dat de getekende Model opgave referentie en de tevredenheidsverklaring ontbraken en heeft u in uiterste coulance op grond van artikel 2.12.7 ARW in de gelegenheid gesteld binnen twee werkdagen - derhalve uiterlijk maandag 25 januari 2016 om 15:30 uur - de ontbrekende stukken als nog toe te sturen.

(...)

5. Op donderdag 21 januari 2016 heeft u de modelreferentie, ondertekend op 16 december 2015, toegestuurd. Op vrijdag 22 januari 2016 heeft u vervolgens een tevredenheidsverklaring van het Ministerie van Defensie toegestuurd. Die tevredenheidsverklaring is ondertekend op 22 januari 2016, dus na het moment van inschrijving en ook na afloop van de gestelde zeven dagen termijn waarbinnen de tevredenheidsverklaring opgestuurd diende te worden en dus beschikbaar diende te zijn.

6. In de gunningsbrieven voor perceel 2 en perceel 4 van 30 maart 2016 heeft de Staat u toegelicht dat uw inschrijving ongeldig is omdat, kort gezegd, de door u overgelegde tevredenheidsverklaring pas is ondertekend op 22 januari 2016.

7 In uw dagvaarding heeft u zich op het standpunt gesteld, althans zo begrijpt de Staat punt 15 van uw dagvaarding, dat uit de Aanbestedingsleidraad slechts volgt dat de modelreferentie ID 6 voor de inschrijvingsdatum ondertekend moet zijn, maar dat niet vereist is dat ook de tevredenheidsverklaring voor inschrijving ondertekend dient te zijn. Onder punt 17 van de dagvaarding stelt u dat een getekende tevredenheidsverklaring mag worden opgesteld en ingediend binnen de in paragraaf 5.3.1 genoemde nadere termijn voor het indienen van bewijsstukken. Conform die uitleg zou de tevredenheidsverklaring nog ondertekend mogen worden in de gestelde termijn van zeven dagen voor het indienen van de bewijsstukken.

8. Dit standpunt miskent dat uw tevredenheidsverklaring is ondertekend na verloop van de gestelde termijn van zeven dagen waarbinnen de tevredenheidsverklaring overeenkomstig paragraaf 5.3.1 toegestuurd diende te worden. De verklaring is immers niet binnen de gestelde termijn van zeven dagen ondertekend.

9 De herstelkans op grond van artikel 2.12.7 ARW strekt er uitsluitend toe een kennelijke omissie of kennelijke geringe fout in de Eigen Verklaring of bewijsmiddelen te herstellen. In dit geval heeft de Staat u de mogelijkheid geboden de ontbrekende bewijsmiddelen die binnen de gestelde termijn van zeven dagen ingediend hadden moeten worden, alsnog binnen een termijn van twee dagen in te dienen. Zo kunnen documenten die reeds zijn opgesteld en zijn ondertekend, maar per abuis niet zijn opgestuurd alsnog worden ingediend. Vanzelfsprekend behelst de herstelkans op grond van artikel 2.12.7 ARW echter niet een verlenging van de termijn om de vereiste bewijsstukken nog bij de referenten voor elkaar te krijgen. Een dergelijke verlenging zou in strijd zijn met het aanbestedingsrechtelijke gelijkheids- en transparantiebeginsel. Het Rijksvastgoedbedrijf mag dan ook geen acht slaan op bewijsmiddelen waarvan objectief kan worden vastgesteld dat die dateren van na de termijn waarbinnen die bewijsmiddelen ingediend moesten worden. U diende uw bewijsmiddelen binnen de daartoe gestelde termijn van zeven dagen op orde te hebben. (...)

(...)

10 Een ondertekening van bewijsmiddelen na de gestelde termijn van zeven dagen is dan ook te laat zodat uw inschrijving voor de percelen 2 en 4 terecht ongeldig zijn verklaard.

11 Het Rijksvastgoedbedrijf geeft met deze brief een nadere toelichting op de reeds bij brief van 30 maart 2016 gegeven afwijzingsgrond. Indien u echter van mening bent dat deze toelichting een nieuwe afwijzingsgrond betreft, kunt u deze brief aanmerken als een nieuwe gunningsbeslissing waartegen u vanzelfsprekend opnieuw binnen twintig dagen na dagtekening van deze brief op kunt komen door een kort geding aanhangig te maken bij de Voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag. Het Rijksvastgoedbedrijf kan zich echter voorstellen dat u het reeds door u aanhangig gemaakte kort geding dat op 6 juni 2016 om 11:00 uur dient zal benutten om uw bezwaar te uiten. Zo u wenst zal de Staat in dat geval instemmen met een aanhouding van dat kort geding tot een nieuwe te plannen datum op korte termijn. Graag verneemt het Rijksvastgoedbedrijf uiterlijk donderdag 2 juni 2016 of u een nieuwe datum vraagt en binnen twintig dagen na dagtekening van deze brief wat uw bezwaren zijn tegen de nieuwe gunningsbeslissing. Bij gebreke van een tijdige reactie en aanhouding van het kort geding gaat het Rijksvastgoedbedrijf ervan uit dat u zich voldoende in de gelegenheid gesteld acht ook tegen deze nadere toelichting op te komen."

4 Het geschil

4.1. Multi-Deur vordert, zakelijk weergegeven:

primair

Tekst SDU Publicatie

I. het Rijksvastgoedbedrijf te veroordelen de beslissingen om perceel 2 te gunnen aan Matex en perceel 4 aan [VOF X] in te trekken;

II. het Rijksvastgoedbedrijf te gebieden de percelen 2 en 4 te gunnen aan Multi-Deur;

subsidiar

III. het Rijksvastgoedbedrijf te gebieden perceel 2 te heraanbesteden;

meer subsidiar

IV. in goede justitie een andere maatregel te treffen, die recht doet aan de belangen van Multi-Deur;

een en ander met veroordeling van de Staat in de proces- en nakosten, te vermeerderen met de wettelijke rente.

4.2. Daartoe voert Multi-Deur - samengevat - het volgende aan.

Het Rijksvastgoedbedrijf heeft Multi-Deur ten onrechte uitgesloten van verdere deelname aan de onderhavige aanbestedingsprocedure (voor wat betreft de percelen 2 en 4). Anders dan in de brieven van 30 maart 2016 wordt aangegeven, behoefde de tevredenheidsverklaring niet te dateren van vóór de uiterste termijn van indiening van de inschrijving. Een dergelijke eis blijkt niet uit de aanbestedingsstukken. Uit de - onder 3.8 vermelde - brief 1 juni 2016 volgt dat het Rijksvastgoedbedrijf dat standpunt van Multi-Deur inmiddels ook inneemt. In die brief voert het Rijksvastgoedbedrijf een nog niet eerder opgevoerde afwijzingsgrond aan, te weten dat de tevredenheidsverklaring dient te zijn verstrekt door de betreffende opdrachtgever binnen de op 13 januari 2016 gegunde termijn van zeven dagen voor het indienen van bewijsstukken en dat daaraan niet is voldaan nu de tevredenheidsverklaring dateert van 22 januari 2016. Die nieuwe afwijzingsgrond moet echter buiten beschouwing blijven gelet op het arrest van de Hoge Raad van 7 december 2012 inzake Staat/KPN (ECLI:NL:HR:2012:BW9233). Overigens deugt ook de nieuwe afwijzingsgrond niet. De tevredenheidsverklaring mocht namelijk ook nog zijn afgegeven binnen de - bij e-mailbericht van 21 januari 2016 - gegunde hersteltermijn van twee werkdagen, waaraan is voldaan.

Bovendien volgt uit het proces-verbaal van opening van 11 januari 2016 dat Matex haar inschrijving te laat heeft ingediend. Gelet hierop en nu in de Leidraad uitdrukkelijk is bepaald dat het risico van een te late inschrijving geheel bij de betreffende inschrijver ligt, had haar inschrijving buiten beschouwing moeten worden gelaten. Voor zover moet worden geoordeeld dat de inschrijving van Multi-Deur terecht ongeldig is verklaard, brengt dat mee, dat met betrekking tot perceel 2 geen enkele geldige inschrijving is ontvangen zodat moet worden overgegaan tot heraanbesteding van dat perceel.

4.3. De Staat, Matex en [VOF X] voeren gemotiveerd verweer, dat - voor zover nodig - hierna zal worden besproken.

4.4. Matex en [VOF X] vorderen het Rijksvastgoedbedrijf te veroordelen om uitvoering te geven aan zijn (nieuwe) gunningsvoornemen.

4.5. Verkort weergegeven stellen Matex en [VOF X] daartoe dat de inschrijving van Multi-Deur op goede gronden alsnog ongeldig is verklaard en dat het Rijksvastgoedbedrijf uitvoering moet geven aan zijn huidige voornemen om de percelen 2 en 4 te gunnen aan Matex respectievelijk [VOF X].

4.6. Voor zover nodig zullen de standpunten van Multi-Deur en de Staat met betrekking tot de vorderingen van Matex en [VOF X] hierna worden besproken.

5 De beoordeling van het geschil

5.1. Ingevolge het door Multi-Deur opgevoerde arrest van de Hoge Raad van 7 december 2012 en de daaruit voortvloeiende vaste jurisprudentie moet een gunningsbeslissing in beginsel aanstonds volledig zijn gemotiveerd en is een latere aanvulling van de daarin vermelde gronden - behoudens bijzondere redenen en/of omstandigheden - in principe niet mogelijk.

5.2. In de gunningsbeslissingen van 30 maart 2016 hanteerde het Rijksvastgoedbedrijf als (enige) argument voor het verder buiten beschouwing laten van de inschrijving van Multi-Deur dat de tevredenheidsverklaring dateert van na de uiterste termijn voor het indienen van een inschrijving. In zijn brief van 1 juni 2016 baseert het Vastgoedbedrijf de terzijdelegging van de inschrijving van Multi-Deur in feite enkel op de omstandigheid dat de tevredenheidsverklaring dateert van na de termijn van zeven dagen die Multi-Deur op 13 januari 2016 was gegund om de betreffende bewijsstukken te overleggen. Weliswaar geeft het Vastgoedbedrijf - in zowel de brief als zijn pleitnota, althans die van de Staat (onder 1.4) - niet, dan wel nauwelijks onderbouwd aan dat met de brief een nadere toelichting wordt verstrekt op de reeds bij brieven van 30 maart 2016 gegeven afwijzingsgrond, maar daarin kan het Vastgoedbedrijf niet worden gevolgd. Met Multi-Deur moet worden geconcludeerd dat sprake is van een 'nieuwe' reden voor het buiten beschouwing laten van de inschrijving van Multi-Deur. Dat is echter - zoals hiervoor onder 5.1 overwogen - in beginsel niet toegestaan. Bijzondere redenen en/of omstandigheden die een uitzondering op dat uitgangspunt zouden kunnen rechtvaardigen zijn gesteld noch gebleken. Te minder nu voor een dergelijke uitzondering geen aanleiding kan bestaan indien de nieuwe reden steun vindt in hetzelfde feitencomplex als aan de afwijzingsgrond zoals vermeld in de brieven van 30 maart 2016.

5.3. Het Vastgoedbedrijf heeft - gelet op de inhoud van de brief van 1 juni 2016 en de pleitnota van de Staat - kennelijk (ernstig) rekening gehouden met de mogelijkheid dat de inhoud van de brief van 1 juni 2016 moet worden aangemerkt als

Tekst SDU Publicatie

een nieuwe afwijzingsgrond, waar het aangeeft dat de brief (ook) kan worden aangemerkt als een nieuwe gunningsbeslissing, waartegen binnen twintig dagen kan worden opgekomen middels een kort gedingprocedure. Op een dergelijke wijze - die zich ook nog eens leent voor herhalingen, willekeur en favoritisme - kan echter niet toch een nieuwe reden worden gehanteerd voor de terzijdelegging van de inschrijving van Multi-Deur. Daarmee zou worden voorbijgegaan aan de strekking van de onder 5.1 bedoelde (vaste) jurisprudentie.

5.4. Het voorgaande betekent dat moet worden uitgegaan van de beslissingen, zoals geformuleerd in de brieven van het Rijksvastgoedbedrijf van 30 maart 2016. Met het oog daarop is van belang dat de Staat, Matex en [VOF X] in feite erkennen dat de tevredenheidsverklaring niet behoeft te dateren van op of vóór de uiterste termijn voor het indienen van een inschrijving (zie o.a. pleitnota van de Staat onder 1.2 en 2.7 tot en met 2.9 en de incidentele conclusies van Matex en [VOF X] onder 3.3). Gelet hierop moet ervan worden uitgegaan dat de in de brieven van 30 maart 2016 opgenomen beslissingen op onjuiste gronden zijn genomen. Bij die stand van zaken moet - als voor het overige onweersproken - worden aangenomen dat Multi-Deur dient te worden aangemerkt als de economisch meest voordelige inschrijver voor wat betreft de percelen 2 en 4.

5.5. De slotsom is dat de primaire vorderingen van Multi-Deur zullen worden toegewezen op de hieronder in het dictum vermelde wijze. De kwestie met betrekking tot de niet-tijdige inschrijving van Matex kan verder buiten beschouwing blijven.

5.6. Het voorgaande brengt mee dat de vorderingen van Matex en [VOF X] niet voor toewijzing in aanmerking komen.

5.7. De vorderingen van Matex en [VOF X] richten zich tegen de Staat. Gelet op het vorenstaande zullen zij in dat kader worden veroordeeld in de kosten van de Staat. Deze zullen echter worden begroot op nihil, nu moet worden aangenomen dat de Staat geen (extra) kosten heeft moeten maken in verband met die vorderingen.

5.8. Voor het overige zullen de Staat, Matex en [VOF X] - als de in het ongelijk gestelde partij - worden veroordeeld in de kosten van dit geding. Voor veroordeling in de nakosten bestaat geen grond, nu de kostenveroordeling ook voor deze nakosten een executoriale titel oplevert (vgl. HR 19 maart 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL1116, NJ 2011/237).

6 De beslissing

De voorzieningenrechter:

6.1. veroordeelt de Staat c.q. het Vastgoedbedrijf zijn voornemen om de percelen 2 en 4 te gunnen aan Matex, respectievelijk [VOF X] in te trekken;

6.2. gebiedt de Staat c.q. het Vastgoedbedrijf de opdrachten ter zake van de percelen 2 en 4 te gunnen aan Multi-Deur, voor zover hij dienaangaande nog tot gunning wil overgaan;

6.3. wijst de vorderingen van Matex en [VOF X] af;

6.4. veroordeelt Matex en [VOF X] voor wat betreft de door hen ingestelde vorderingen jegens de Staat in de kosten van de Staat, tot dusver begroot op nihil;

6.5. veroordeelt de Staat, Matex en [VOF X] in de overige proceskosten, tot dusverre aan de zijde van Multi-Deur begroot op € 1.512,75, waarvan € 816,- aan salaris advocaat, € 619,- aan griffierecht en € 77,75 aan dagvaardingskosten (exclusief btw), te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf veertien dagen na het uitspreken van dit vonnis;

6.6. verklaart dit vonnis tot zover uitvoerbaar bij voorraad;

6.7. wijst het meer of anders gevorderde af.

Noot

Te late ongeldigverklaring

De uitspraak is een voortzetting van de lijn die door lagere rechters is ingezet na het arrest van de Hoge Raad van 7 december 2012 [\[noot:1\]](#) en komt er kort gezegd op neer dat een gunnings- respectievelijk afwijzingsbeslissing later (nadat een afgewezen inschrijver een kort geding is gestart) niet mag worden 'aangevuld' met een nieuwe ongeldigheidsgrond, ook niet als deze mededeling van de ongeldigheidsgrond en bijbehorende ongeldigverklaring gepaard gaat met een nieuwe bezwaartermijn van twintig dagen. Het arrest van de Hoge Raad wordt op deze manier echter te rigide en (dus) onjuist uitgelegd.

Het Rijksvastgoedbedrijf sluit in eerste instantie Multi-Deur Service B.V. (hierna: 'Multi-Deur') uit van verdere deelname omdat de na een verzoek daartoe ingediende tevredenheidsverklaring was ondertekend ná de uiterste inschrijvingsdatum. Multi-Deur start een kort geding en vijf dagen voor de zitting wordt deze afwijzing bij brief 'toegelicht' door Rijksvastgoedbedrijf. De aanbestedingsstukken bepaalden dat binnen zeven dagen na verzoek daartoe de tevredenheidsverklaring moet worden ingediend. Multi-Deur had dat nagelaten waarna Rijksvastgoedbedrijf – onder verwijzing naar de herstelregeling van art. 2.12.7 Aanbestedingsreglement Werken 2012 – opnieuw heeft verzocht tot

Tekst SDU Publicatie

indiening over te gaan, ditmaal binnen twee werkdagen. Daags na dat verzoek ontving Rijksvastgoedbedrijf de tevredenheidsverklaring die na dat verzoek door de opdrachtgever/ referent van Multi-Deur was ondertekend. In deze 'toelichtingsbrief' stelt Rijksvastgoedbedrijf dat een ondertekening van de tevredenheidsverklaring ná de in de aanbestedingsstukken opgenomen termijn van zeven dagen te laat is zodat de inschrijvingen (het betrof meerdere percelen) terecht ongeldig zijn verklaard. Tot slot wordt Multi-Deur gelegenheid geboden om binnen 20 dagen bezwaar te maken door het aanhangig maken van een kort geding voor zover zij van mening zou zijn dat met deze brief een nieuwe ongeldigheidsgrond zou zijn opgevoerd.

Zowel het Rijksvastgoedbedrijf als de tussenkomende voorlopige winnaars zouden volgens de rechter hebben erkend dat de tevredenheidsverklaring niet behoeft te dateren van op of vóór de inschrijvingsdatum (ro. 5.4). De ongeldigheid wordt dus gebaseerd op het feit dat de tevredenheidsverklaring na de zevendagentermijn is ondertekend.

Het is juist (zie ro. 5.1) dat ingevolge het arrest van de Hoge Raad en de daaruit voortvloeiende jurisprudentie een gunningsbeslissing in beginsel aanstonds volledig moet zijn gemotiveerd zodat een latere aanvulling van de daarin vermelde gronden – behoudens bijzondere redenen en/of omstandigheden – in principe niet mogelijk is.

Die rechtsregel vloeit volgens de Hoge Raad voort uit de rechtsbeschermingrichtlijnen en dient het belang van een effectieve beroepsmogelijkheid tegen de gunningsbeslissing. [\[noot:2\]](#) De motivering moet zodanig zijn dat inschrijvers zich kunnen beraden op eventueel te nemen rechtsmaatregelen. [\[noot:3\]](#) Als een nieuwe ongeldigheidsgrond gepaard gaat met een nieuwe bezwaartermijn van 20 dagen, dan wordt tegemoetgekomen aan dit uitgangspunt en is er weer voldoende tijd voor een inschrijver om zich te beraden op (voortzetting van) juridische stappen.

Doel van de rechtsregel is verder het voorkomen van onwenselijke juridisering. Daartoe is van belang dat alle relevante redenen voor een gunningsbeslissing met die beslissing in een keer 'op tafel komen'. [\[noot:4\]](#) Aan dit belang wordt met een nieuwe bezwaartermijn niet (geheel) tegemoetgekomen. Ten tijde van de aanvulling van de gunningsbeslissing is in de regel een kort geding reeds aanhangig en heeft de (advocaat van de) inschrijver reeds de meeste kosten gemaakt. Echter, het voorkomen van juridisering weegt, naar wij menen, niet zwaarder dan het belang van de aanbestedende dienst om niet aan een ander te kunnen gunnen dan aan een ongeldige inschrijver.

Het voorkomen van juridisering achten wij evenmin zwaarder te wegen dan het belang van de inschrijver die (materieel) de beste geldige inschrijving heeft gedaan. Deze zou ten onrechte achter het net vissen wanneer een aanbesteder op de gunning aan een ander niet zou kunnen terugkomen omdat (bijvoorbeeld) een ongeldigheidsgrond niet tijdig is medegedeeld. Uit een vonnis van de Rotterdamse voorzieningenrechter van 10 november 2014 volgt dat die inschrijver (als tussenkomende partij) deze ongeldigheidsgrond wel met succes kan opwerpen. [\[noot:5\]](#) Voor een tussenkomende inschrijver bestaan er immers voorafgaande aan het kort geding in de regel geen aanwijzingen dat er gebreken aan een andere inschrijving kleven, zodat hij daarover in dat stadium niet kan – laat staan moet – klagen. Aldus kan via de band van de tussenkomende partij alsnog door de rechter tot ongeldigverklaring worden gekomen op grond van een 'nieuwe' ongeldigheidsgrond. Ook in deze zaak achten wij aannemelijk dat de tussenkomende partijen niet eerder dan in het kader van het door Multi-Deur aanhangig gemaakte kort geding op de hoogte zijn gekomen en konden komen van de vermeende gebreken aan (de ondertekening van) de tevredenheidsverklaring. De tussenkomende partij heeft zich in deze zaak ook daadwerkelijk op die gebreken beroepen (r.o. 4.5). In lijn met deze Rotterdamse uitspraak had de Haagse voorzieningenrechter de nieuwe ongeldigheidsgrond naar onze mening dus in ieder geval omwille van de tussenkomende partijen moeten betrekken bij de beoordeling.

Van een bijzondere omstandigheid om de 'nieuwe' ongeldigheidsgrond toch bij de beoordeling te betrekken is volgens de rechter te minder sprake nu *'de nieuwe reden steun vindt in hetzelfde feitencomplex als aan de afwijzingsgrond'* zoals vermeld in de eerste afwijzingsbrieven (r.o. 5.2). Het Rijksvastgoedbedrijf heeft gesteld dat vanwege dit feitencomplex juist sprake is van een toelaatbare 'toelichting' van de gunnings- respectievelijk afwijzingsbeslissing en niet zozeer een ontoelaatbare 'aanvulling'. Dat standpunt vinden wij niet onbegrijpelijk. De afwijzingsbrief beperkte zich blijkens de uitspraak tot de mededeling dat de tevredenheidsverklaring is ondertekend ná de uiterste termijn voor het indienen van een inschrijving. Die mededeling/afwijzing was en bleef feitelijk juist en verdedigbaar is dat dit is toegelicht (en niet aangevuld) met de latere brief door te vermelden dat het in concreto de zevendagentermijn ná de termijn voor het indienen van een inschrijving betreft. Kortom, wij hadden het niet onlogisch gevonden als de voorzieningenrechter het primaire standpunt van het Rijksvastgoedbedrijf had gevolgd en de vermeende 'nieuwe' ongeldigheidsgrond inzake de zevendagentermijn had aangemerkt als toelaatbare toelichting. Op die manier wordt niet toegekomen aan het subsidiaire standpunt van het Rijksvastgoedbedrijf dat (slechts) sprake is van een nieuwe gunningsbeslissing voor zover Multi-Deur van mening zou zijn dat het een 'nieuwe' ongeldigheidsgrond betreft.

Verder wijzen wij in dit verband op een drietal uitspraken van voorzieningenrechters van de Rechtbanken Den Haag en Noord-Nederland. [\[noot:6\]](#) Daarin valt te lezen dat gunning aan een inschrijver die een ongeldige inschrijving heeft gedaan in strijd is met het gelijkheidsbeginsel. [\[noot:7\]](#) Bij ontdekking van een ongeldigheid na de voorlopige gunning, dient de aanbesteder zijn gunningsbeslissing in te trekken en een nieuwe gunningsbeslissing te nemen. Als de nadere brief van 1 juni 2016 een nieuwe reden inhoudt, is naar ons idee sprake van een (de facto) nieuwe gunningsbeslissing en een intrekking van de oude. Ook het Rijksvastgoedbedrijf is kennelijk daarvan uitgegaan in zijn nadere brief: 'Indien u

Tekst SDU Publicatie

echter van mening bent dat deze toelichting een nieuwe afwijzingsgrond betreft, kunt u deze brief aanmerken als een nieuwe gunningsbeslissing.' (r.o. 3.8). Niet valt in te zien waarom die aanvulling van de gunningsbeslissing niet mogelijk is als daarbij nieuwe termijnen worden geboden.

Tot slot zou naar onze mening ook het onderhavige moment waarop de tevredenheidsverklaring is ondertekend niet tot ongeldigheid mogen leiden. Kennelijk waren Rijksvastgoedbedrijf en de tussenkomende inschrijvers het erover eens dat een ondertekening binnen de in de aanbestedingsstukken opgenomen zevendagentermijn zou zijn toegestaan. Het Aanbestedingsreglement Werken 2012 is ook in de aanbestedingsstukken van toepassing verklaard en daarmee ook de toepasselijkheid van de in art. 2.12.7 opgenomen termijn van twee werkdagen om een gebrek in de Eigen Verklaring of bewijsmiddelen te herstellen. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft ook verwezen naar dit artikel bij het voor de tweede keer opvragen van de tevredenheidsverklaring. De herstelregeling van twee werkdagen maakt daardoor onderdeel uit van de aanbestedingsstukken. Gegeven dat ondertekening binnen de zevendagentermijn is toegestaan, menen wij, met Multi-Deur, dat ondertekening binnen de daaropvolgende tweedagentermijn ook is toegestaan. De tevredenheidsverklaring is een bewijsmiddel met betrekking tot ten tijde van inschrijving reeds uitgevoerde referentieopdrachten. Het is niet bezwaarlijk dat de tevredenheidsverklaring op een later moment wordt ondertekend, als zij maar bewijst dat de inschrijver op het moment van inschrijving aan de geschiktheidseis voldeed. [\[noot:8\]](#) Uit de uitspraak blijkt evenmin dat in de aanbestedingsstukken expliciet is opgenomen dat het niet binnen de zevendagentermijn indienen dan wel ondertekend hebben van de tevredenheidsverklaring tot ongeldigheid leidt.

Kortom, wij menen dat de Haagse voorzieningenrechter in de hier besproken zaak het verbod op latere aanvulling van relevante redenen van de gunningsbeslissing te streng toepast. Met een nieuwe bezwaartermijn kwam het Rijksvastgoedbedrijf voldoende tegemoet aan het belang van effectieve rechtsbescherming. Het voorkomen van juridisering is daarbij geen doel waarvoor naar onze mening het belang van gunning aan de *materieel* beste geldige inschrijver zou moeten wijken. De oplossing van het Rijksvastgoedbedrijf, om bij een uitgebreidere motivering van de ongeldigheid van een inschrijver, zekerheidshalve een nieuwe bezwaartermijn te geven, achten wij daarom ondanks dit vonnis verdedigbaar.

Ten onrechte is verder in deze zaak voorbijgegaan aan het belang van de tussenkomende partijen. Als het Rijksvastgoedbedrijf al op de later aangevoerde ongeldigheidsgrond geen succesvol beroep meer kon doen, dan mochten de tussenkomende partijen dat naar ons idee wel.

In de uitkomst van de zaak kunnen wij ons overigens vinden, omdat wij noch de oorspronkelijk gegeven reden voor ongeldigheid noch de nadere motivering daarvan volgen. Multi-Deur mocht met een in de herstelperiode getekende tevredenheidsverklaring aantonen dat zij reeds eerder (bij inschrijving) aan de geschiktheidseis voldeed.

mr. T. van Wijk en mr. drs. F.J.J. Cornelissen, advocaat bij Dirkszwaiger

Voetnoten

[\[1\]](#)

HR 7 december 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW9231, «JAAN» 2013/6, m.nt. M.J. Mutsaers.

[\[2\]](#)

Richtlijnen 89/665/EEG en 92/13/EEG, gewijzigd bij Richtlijn 2007/66/EG.

[\[3\]](#)

R.o. 3.9.1 tot en met 3.10 van HR 7 december 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW9231, «JAAN» 2013/6 m.nt. M.J. Mutsaers.

[\[4\]](#)

HR 7 december 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW9231, «JAAN» 2013/6, m.nt. M.J. Mutsaers, r.o. 3.9.2.

[\[5\]](#)

Vzr. Rb. Rotterdam 10 november 2014, ECLI:NL:RBROT:2014:9450, «JAAN» 2015/6, m.nt. M.G. Rauws.

[\[6\]](#)

Vzr. Rb. 's-Gravenhage 24 maart 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:4806, ECLI:NL:RBDHA:2015:4824, «JAAN» 2015/144, m.nt. D.W. Boot. Vzr. ktr. Rb. Noord-Nederland 26 augustus 2015, ECLI:RBNNE:2015:4061, «JAAN» 2015/218.

[\[7\]](#)

Zie, in (licht) verschillende formuleringen: r.o. 4.2 van Vzr. Rb. 's-Gravenhage 24 maart 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:4806, «JAAN» 2015/144, m.nt. D.W. Boot; r.o. 4.3 van Vzr. Rb. 's-Gravenhage 24 maart 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:4824, «JAAN» 2015/144, m.nt. D.W. Boot; r.o. 6.7 van Vzr. ktr. Rb. Noord-Nederland 26 augustus 2015, ECLI:RBNNE:2015:4061, «JAAN» 2015/218.

[\[8\]](#)

Tekst SDU Publicatie

Vgl. ten aanzien van een ander bewijsmiddel van later datum: Vزر. Rb. Limburg 24 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:6346, «JAAN» 2015/193, r.o. 3.3.
